

посилення одержавлення, зміцнення державної і колективної власності, в тому числі й на землю, повне відчуження селянина від неї;

8) мета аграрної реформи 90-х рр. - стабілізація економічних та фінансових умов для здійснення відтворювального процесу в усіх галузях продовольчого комплексу, створення економічного механізму функціонування різних форм власності і господарювання в період становлення ринкової економіки.

Отже, у 1990-х рр. переваги успішного здійснення аграрної реформи здавалися очевидними. Однак, ці аграрні трансформації завдали могутнього деструктивного удару по всій аграрній сфері. Роздержавлення земельної власності; паювання землі (але не майна колективних господарств), відсутність у населення засобів малої механізації, відсутність ринку землі не сприяли перетворенню господарств власників земельних паїв у товарні.

Перш ніж руйнувати попередню модель господарювання - необхідно мати чіткий план майбутніх дій з побудови нової моделі. Адже руйнування так званої командно-адміністративної економіки не означало автоматичної появи ринкової моделі господарювання. Розбудова останньої потребує значних зусиль, вкладень та політичної волі.

Таким чином, ретроспектива аграрних перетворень 60-х років, порівняння їх з перебігом реформування агропромислового комплексу в 90-х роках свідчать, що у 90-х рр. існували суттєві переваги, умови і можливості успішного здійснення соціально-економічного відродження села на основі зваженої самостійної державної аграрної політики, які однак не були використані. З'ясування причини цього – предмет подальших досліджень, результати яких будуть викладені у повноформатній науковій статті.

Список використаних джерел

1. Конституція (Основний Закон) Української РСР, 1978 р. / <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09#Text>. 2. Конституція України//Відомості Верховної Ради України, 1996, № 30, Ст. 14. 3. Про форми власності на землю: Закон України від 30.01.1992.// Відомості Верховної Ради України, 1992, N 18, ст.225.

Н. І. Загребельна, М. М. Яретик

ІСТОРІЯ ВЗАЄМИН ЛЕСІ УКРАЇНКИ І К. КВІТКИ: ЕПІСТОЛЯРНИЙ КОНТЕКСТ

Мета нашої історичної студії полягає у прагненні висвітлити деякі аспекти взаємин між видатною українською поетесою, культурною діячкою Лесею Українкою та українським фольклористом Климентом Квіткою.

Дослідженнями історії шлюбу Лесі Українки та Климента Квітки займалися такі українські науковці: В.Бугрим [1], С.Грабовський [2], О.Косач-Кривинюк [5], Т.Панасенко [9] та інші. Наявна джерельна база, що складається з опублікованих та доступних нам документів, а саме епістолярна спадщина української письменниці Лесі Українки [6, 7, 8], дала змогу провести повноцінне дослідження даної проблеми.

Лариса Петрівна Косач (1871 - 1913 рр.) – відома українська письменниця, фольклористка, перекладачка та культурна діячка. Її вірші, поеми, драми, публіцистика та біографія пропонуються до вивчення як шкільною, так і університетською програмами. Дослідження різних аспектів, пов'язаних з її життєдіяльністю, є важливим та актуальним завданням для сучасної історичної біографістики.

Климент Васильович Квітка – відомий український фольклорист і етнограф,

автор численних записів народних пісень (понад 6 тисяч), один із засновників музичної етнографії, професор, чоловік Лесі України. [3, с.11-19] Він народився 23 січня (4 лютого) 1880 року у с. Хмелів Роменського повіту Полтавської губернії у старовинній козацькій родині. Ще в п'ятирічному віці він утратив свого батька, і мати, не маючи змоги утримувати свого сина, віддала його на виховання київським міщанам Карповим, які його усиновили. Із семи років він навчався музики у приватних учителів, а згодом вступив до училища Київського відділення Російського музичного товариства. Після цього Климент закінчив Київську гімназію № 5 із золотою медаллю, а в Імператорському університеті Святого Володимира здобув юридичну освіту. Квітка володів 13 мовами: двома класичними, трьома новоевропейськими, сімома слов'янськими та грузинською. [1, с. 35]

Лєся Українка познайомилася зі студентом юридичного факультету Климентом Квіткою восени 1898 року на одному з університетських вечорів літературно-артистичного товариства. Лариса Петрівна виконувала пісні, а студент першого курсу Климент запропонував їх записати. Лєсю вразило замилювання молодого хлопця українською пісенною спадщиною. Той щирий інтерес до музичного фольклору, котрий вона побачила в Клименті, схвилював, привернув її увагу до нього. Потому було чимало інших пісень, які знала Лариса Косач та наспівувала їх [4, с. 322].

Їхня співпраця з часом переросла в дружбу. Через певний час Климент і Лєся усвідомили, що більше не зможуть жити один без одного. З 1903 року вони починають жити спільно.

Родина Лариси Косач, особливо мати, Олена Пчілка, були категорично проти відносин Лєсі з Климентом. Вона підозрювала Квітку в бажанні взяти собі багату дружину і породичатися з відомою родиною Косачів-Драгоманових. Мати, піклуючись і підтримуючи свою доньку, оберігала її від різних незгод і в будь-якому чоловікові, що з'являвся поруч із Лєсею, вона відшукувала (а інколи й вигадувала) корисливі мотиви, рішуче відкидаючи зацікавлення або й кохання. [9, с. 91-92] В одному з листів до своєї сестри Ольги Лєся писала: «Мама писала мені пару разів (взагалі мені рідко пишуть з дому, а перший місяць і зовсім не озивались), листи з добрим настроєм і врівноважені, одно було мені прикро, що раз у мами пробилося якесь несправедливо напасливе відношення до Кльоні. Воно, власне, було помітне вже й в остатні дні перед моїм виїздом, уже тоді у мами був неприємно холодний вираз в його присутності, одвертання очей відповіді крізь зуби, закриття себе газетою або книжкою і т. п. «симптоми», либонь, добре знайомі тобі. Се вже, я бачу, починається «ревность материнська», але все одно, може, тій ревності буде далі ще більше поживи, а свого відношення до Кльоні я не зміню, хіба що в напрямі ще більшої прихильності, у всякім разі, не мамині холодні міни можуть нас посварити. Тільки все-таки се прикро, і тяжко, і фатально, що ні одна моя дружба, чи симпатія, чи любов не могла досі обійтись без сеї отруйної ревності, чи що воно таке, з боку мами. І властиве ж Кльоня як єсть нічим не завинив против мами, навпаки, спочатку він навіть дуже її ідеалізував, та й потім, коли вже факти значно розбили ту ідеалізацію, то він завжди відносився з повагою і без найменшої прикрості». [6, с. 373-378]

Однак, попри всі негаразди, спротив та психологічний тиск з боку родини Косачів, матеріальну скруту перемогло, очевидно, щире кохання. Климент Квітка знав про хворобу Лариси і був молодшим за неї на 9 років, але, не зважаючи на те, він став надійною опорою та підтримкою для Лєсі. Все це висвітлюється в епістолярній спадщині української поетеси. Вона називала його «Кльонею», «Квіточкою».

Лише під сильним тиском рідних вони погодилися на укладання церковного шлюбу. Ця подія відбулася в далекій на той час периферійній церкві на Деміївці

в Києві та зафіксована в метричній книзі церкви Вознесіння Господнього 25 липня 1907 року.

Ось як описує своє вінчання Лариса Петрівна в листі до матері: «Люба мамочко! Справа скінчена – ми звінчались сьогодні, в 1-й годині дня. Знайшли такого попа, що сам порадив коротший спосіб без оглашеній. Хоч с'як, хоч так дивитись на сей обряд, то все можна сказати: «grace a Dieu c'est fini» (з франц. – «слава Богу, це скінчено»), коли вже взагалі він мусив відбутися. Ми не запрошували нікого, крім конечних свідків, і з них одним був п. Карпов, а решта Петро Васильович, Зоря і Максим Іванович. Я не кликала нікого з церкви до нас, бо думала, що Кльоні краще перейти від урочистого до звичайного, бо такі страшно було за нього. Поки що він почувається нічого собі, хоча, звісно, втомлений попередньою турботою та й самою відправою (ми в далекій церкві вінчались). Ніхто з родичів Кльоні не робив нам жадних труднощів і зайвих урочистостей, навпаки, в чому треба було – помагали, чого не треба було – до того не примушували. Більше не пишу, бо теж втомлена і мушу чимсь таким зайнятись (хоч коректурою), щоб вернути собі рівновагу душевну. Твоя Леся». [7, с. 210]

Через кілька днів після вінчання Лариса Косач пише листа своїй сестрі Ользі, яка також чинила спротив материному тиску щодо укладання церковного шлюбу: «Я думала, що ти скоріш осудиш мене за сей крок, що тобі трудно буде зрозуміти, як могли ми «скласти зброю» там, де ти свою держиш, не хиличи... І великий камінь знявся з душі моєї, як я побачила, що ти очевидячки «ввійшла в наше положення». Справді, стільки вимучившись, як я за сей рік, може, навіть Галілеєве одречення можна зробити, бо такі людина більш не видержить, ніж її сила дозволяє, та й то, якби річ була тільки в мені, то, може б, я й видержала ще, але наражати Кльоню на дальшу турботу я вже не могла, се занадто страшно». [7, с. 210-211]

Після одруження молоді деякий час проживали на квартирі Карпових на вулиці Велико-Підвальної, 32 та готувалися до поїздки в Крим, а потім у Європу. Коли Квітка тяжко захворів (у нього виявили тяжку форму сухот), Леся піклувалася про нього, підтримувала та всіляко допомагала йому, хоча й сама була хвора і її хвороба прогресувала. Розуміючи, що хвороба Лесі прогресує, Климент не втрачав надію врятувати її. Маршрут їхньої подорожі простягався з Криму до Берліну, із Європи назад до Криму, Ялти, а згодом Грузії, Тифлісу, Телаві та Єгипту. Однак, стан здоров'я Лесі не покращився.

Лариса Косач-Квітка померла 1 серпня 1913 року в місті Сурамі у віці 42 років. Климент Квітка важко переживав її смерть. І хоча він пережив Лесю на 40 років, однак до кінця життя не забув її. Після смерті дружини він видав фотоскопічним способом двотомник «Мелодії з голосу Лесі Українки» у 1917 році [4, с.325].

Спочатку Лесю й Климента поєднувала любов до пісні, до етнографічної спадщини українського народу, згодом - міцна дружба і шлюб, закріплений у липні 1907 року, спільні радощі, боротьба з тяжкою хворобою, вболівання. Климент Квітка професійно підійшов до справи збереження фольклорних скарбів, які містила пам'ять поетеси. Ті фольклорні твори – то й часточка пам'яті українського народу. Зробивши цей унікальний запис, Климент Квітка фактично здійснив подвиг, що нині вияскравлюється як ціла доба в українській фольклористиці.

Список використаних джерел

1. Бугрим В. Де народився і хто такий Климент Квітка? (До 140-річчя від Дня народження видатного етномузикознавця, українця-патріота К. В. Квітки). – Р.: Літературно-історичний альманах «РОМЕН», 11.06.2019. – 35с. 2. Грабовський С. Незнайомий знайомиць Климент Квітка / Сергій Грабовський // День. – 2013. – 20-21 вересня (№169/170). – 30 с. 3. Дутчак В. Климент Квітка й кобзарство (до 140-річчя від Дня народження дослідника). – Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство. Вип. 42, 2020. – 250 с. 4. Загребельна Н., Яретик М. Леся Українка і Климент Квітка: деякі сторінки біографії. Ідеологія національної аристократії (на пошану 150-

річчя від дня народження Лесі Українки): збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 25-26 лютого 2021 року / науковий редактор Тетяна Єщенко. Львів: Друкарня Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2021. – 620 с. 5. Косач-Кривинюк О. *Леся Українка: хронологія життя і творчості*. – Нью-Йорк: 1970 р. – 932 с. 6. *Леся Українка. Зібрання творів у 12 тт.* – К.: Наукова думка, 1978р., т. 11, 480 с. 7. *Леся Українка. Зібрання творів у 12 тт.* – К.: Наукова думка, 1979р., т. 12, 696 с. 8. *Леся Українка. Публікації, статті, дослідження. (до Є. І. Драгоманової, О. П. Косач (матері), Г. Хоткевича, М. Павліка та ін.). Вип. 3.* – К., 1960. – 109 с. 9. *Панасенко Т. Леся Українка / Тетяна Михайлівна Панасенко; худож. – оформ. Є. В. Вдовиченко.* – Харків: Фоліо, 2019. – 122 с.

М. М. Іваник

УПРАВЛІННЯ ЛЬВОВОМ У ПЕРІОД ГАЛИЦЬКОЇ АВТОНОМІЇ. СТАТУТ 1870 р.

У 1772 р. Галичина увійшла до складу Австрійської імперії, а Львів було перетворено на столицю новоствореної провінції під назвою Королівство Галичини та Володимирії з Великим князівством Краківським, Тешинським та Заторським. Нові політико-правові умови вимагали змін і у системі управління містом. У 1786 р. було скасовано магдебурзьке право, натомість патентом цісаря Йосифа II 6 листопада 1789 р. Львову було надано власний Статут. Частково Статут врегулював стосунки у сфері управління міським майном та доходами міста, а також питання діяльності магістрату. Проте загалом цей документ різко обмежив вплив громадського чинника на управління містом. Центральний уряд привласнив собі право призначати бургомістра та усіх службовців магістрату.

Лише революційні події 1848 р. поклали початок реформуванню місцевого самоврядування в провінції та наповненню його реальним змістом. Міська громада безпосередньо долучилась до процесу реформування міського управління і у підсумку з'явилося кілька документів, які відобразили нові підходи до організації управління містом, а саме – максимальне посилення громадського чинника. Було прийнято Тимчасове положення про реорганізацію міського відділу Львова від 20 липня 1848 р.; Тимчасовий регламент роботи міського відділу від 20 вересня 1848 р.; так званий Громадський статут від 17 березня 1849 р., який однак ніколи не діяв; проект Статуту Львова від 15 жовтня 1850 р., який був затверджений Міністром внутрішніх справ, але не отримав санкції цісаря. У 1860 р. був розроблений ще один проект статуту, однак і він не був затверджений.

Усі зусилля громади домогтися нового Статуту, наштовхувалися на бюрократичні перепони та небажання центральної влади йти на поступки. Лише після 1862 р., з прийняттям загальнодержавного закону про організацію громад, з'явилися політико-правові передумови для розробки та прийняття нового Статуту. Проте цей процес тривав до 1870 р. Уже в 1866 р. проект Статуту був затверджений Крайовим сеймом і поданий на затвердження цісарем, проте тричі монарх не санкціонував проект. Лише 14 жовтня 1870 р. Статут набув чинності, одночасно було затверджено й виборчу ординацію [1]. Управління містом переходило до міської ради та магістрату на чолі з президентом. Діяльність міської ради визначав прийнятий у 1872 р. регламент.

До складу Міської ради Львова входило 100 радних, які обирались строком на три роки. У 1896 р. каденцію радних було подовжено до шести років, але через кожні три роки шляхом жеребкування 50 депутатів складали свої повноваження, на їх місце обирали нових.

Активне виборче право мали львів'яни, які досягли 24 р., пасивне – з 30 р.